

KRYTYCZNE MYŚLENIE:

WŁĄCZAM I PODAJĘ DALEJ!

NIEZBĘDNIK: KRYTYCZNE MYŚLENIE W SZKOLE I NA CO DZIEŃ

Zawsze sprawdzaj źródła

Nawet jeśli informacje wydają Ci się wiarygodne, myśl krytycznie – za każdym razem je weryfikuj.

Weryfikuj fakty, nie opinie

Kiedy się nie zgadzasz z jakąś opinią, pamiętaj, że to subiektywny punkt widzenia. Zamiast ją odrzucać, sprawdź fakty, na których się opiera.

Nie ufaj sobie!

Zawsze zadawaj sobie pytanie: Skąd to wiem? Weryfikuj także te informacje, które są zgodne z Twoimi przekonaniem – w przeciwnym razie wpadniesz w pułapkę efektu potwierdzenia.

Weryfikacja to proces

Ścieżka do ustalenia, jakie są fakty, może być różna w zależności od tematu i charakteru informacji.

PO SPOTKANIU: WNIOSKI, KTÓRE WYPRACOWALIŚMY

Młodzi ludzie w sieci kontra dezinformacja. Dlaczego uczniowie wierzą w fake newsy i jak temu zapobiegać?

Nie tylko młodzi

Dezinformacji obawia się zdecydowana większość Polaków, a mimo to większość z nas regularnie powiela fałszywe informacje. Wynika to z wielu czynników, m.in. oszczędności poznawczej czy konformizmu. Jednak nie tylko młodzi zachwycili się możliwościami i prostotą użycia chaty GPT!

90%

Aż 9 na 10 Polaków powieliło minimum jedną z badanych fałszywych informacji. Najmłodszy powielają fake newsy równie często jak reszta społeczeństwa. (raport „Dezinformacja oczami Polaków”, 2024).

85%

W oczach większości Polaków największym zagrożeniem dla współczesnego świata jest rozprzestrzenianie fałszywych informacji w sieci (raport „International Opinion on Global Threats 2025” 2025).

70%

7 na 10 nastolatków korzysta z narzędzi opartych na sztucznej inteligencji. Taki sam odsetek nie zna podstawowego pojęcia dotyczącego fałszywych treści tworzonych za pomocą AI (raport „Nastolatki 2025”).

50%

Tylko połowa polskich nastolatków deklaruje, że sprawdza, czy informacje, które powiela, są autentyczne (raport „Nastolatki 3.0”, 2023).

25%

Dezinformacji w sieci obawia się zaledwie co czwarty nastolatek. Dla porównania: takie obawy podziela 60 proc. badanych rodziców (raport „Nastolatki 3.0”, 2023).

Kodeks drogowy dezinformacji

Internet to równoległy wymiar naszego życia. Brakuje jednak konkretnych zasad i wskazówek, jak zachować bezpieczeństwo w sieci. Wypracuj ze swoimi uczniami kodeks poruszania się w infosferze i wracaj do niego regularnie, tak aby zbudować u swoich uczniów dobre nawyki.

Analogia w służbie edukacji medialnej

Nie pozwól, aby Twoi uczniowie wyszli ze szkoły z przekonaniem, że dezinformacja jest wyłącznie narzędziem „wielkiej polityki”. Pokaż im, że krytyczne myślenie, to nie tylko odczytywanie skomplikowanych statystyk, lecz także odpowiedzialne wybory konsumenckie. Możesz przyrównać AI słozy czy clickbaity do fast foodów i zestawić wpływ niezdrowej diety z konsekwencjami konsumowania niezweryfikowanych i zmanipulowanych informacji.

Krytyczne myślenie a podstawa programowa. Jak uczyć krytycznego myślenia, kiedy „nie ma na to czasu”?

Uwolnij krytyczne myślenie: propozycja aktywności

Co ty na to?

- Prasówka – regularny przegląd mediów pomoże ci nie tylko rozbudzić ciekawość świata u uczniów, lecz także nauczy ich korzystać z wiarygodnych źródeł informacji i omijać te zmanipulowane.
- Debaty (szczególnie te oksfordzkie) – wymagają od uczniów zarówno przygotowania merytorycznego do dyskusji, jak i opanowania sztuki argumentacji. Takie umiejętności pozwolą im szybciej, efektywniej i krytyczniej reagować na krzykliwe nagłówki i niepogłębione twierdzenia.
- Detektor AI – sztuczna inteligencja towarzyszy nam w szkole i w domu. Nie wykluczemy jej, ale możemy się nauczyć korzystać z niej w sposób odpowiedzialny. Analizuj wspólnie z uczniami przykłady halucynacji AI.

Na językach

Wykorzystuj te tematy, którymi żyją uczniowie. Niech to, co jest dla nich interesujące, stanie się punktem wyjścia do rozmowy o dezinformacji.

Rozbudzaj czujność

Nie buduj wśród swoich uczniów przekonania o nieomyślności autorytetów, ani nie wymagaj od nich powtarzania definicji. Zamiast tego wspólnie zbadajcie, czy podręcznik, z którego korzystacie, nie zawiera nadmiernych uproszczeń.

Nauczyciel pod presją informacji. Jak uczyć krytycznego myślenia, gdy sami jesteśmy przebadzcowani?

Nie dawaj gotowych odpowiedzi, zamiast tego pokaż źródła

Stań się partnerem Twoich uczniów w ich rozwoju i budowaniu kompetencji. Zamiast podawać uczniom gotowe rozwiązania, rozwijaj ich krytyczne myślenie dzięki odpowiednio skonstruowanym zadaniom i pytaniom otwartym, tak aby dochodzili do wniosków samodzielnie.

Kształtuj u uczniów dobre nawyki

Dąż do tego, aby Twoi uczniowie, przed rozpowszechnianiem informacji sprawdzali jej pochodzenie i prawdziwość. Zapoznaj ich z wiarygodnymi źródłami informacji, które mogą być solidną bazą budowania wiedzy o świecie.

Odporność zbuduj na błędach

Wykorzystaj potknięcia (swoje i uczniów) w zderzeniu z dezinformacją i technologią do zbudowania bezpiecznej i twórczej przestrzeni. To z zadawania pytań i nauki wyciągniętej z własnego doświadczenia młodzi ludzie uczą się najlepiej.

Szkoła odporna na dezinformację. Czy to temat tylko na WOS, czy odpowiedzialność każdego nauczyciela?

„Między wierszami”

Wprowadzaj krytyczne myślenie zgodnie z zasadą whole school approach. Jeśli uczysz matematyki, możesz pokazać swoim uczniom, w jaki sposób manipuluje się danymi poprzez błędne skalowanie osi wykresów.

Zmiana perspektywy: edukacja dla przyszłości

Zdefiniuj cel nadrzędny – odpowiedz sobie na pytanie: Jakim obywatelem będzie mój uczeń? . Skup się na jego umiejętnościach autonomicznego decydowania, krytycznego myślenia, zaangażowania obywatelskiego.

Chcemy uczniów samodzielnych i krytycznie myślących!

Daj uczniom realne sprawstwo i prawo wyboru. Po opuszczeniu murów szkoły kluczowe będą nie oceny na świadectwie, ale samodzielność i zdolność krytycznego myślenia.

Nauczyciel kontra dezinformacja: wykorzystaj nasze materiały w praktyce

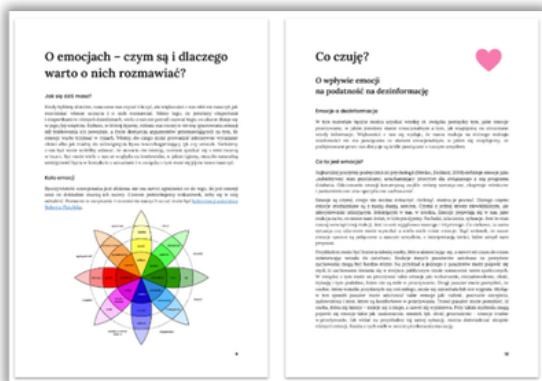
INTEGRACJA Z PROGRAMEM NAUCZANIA

Wykorzystaj materiały na różnych przedmiotach – nie ograniczaj się tylko do godziny wychowawczej. Materiały są zaprojektowane tak, by wspierać realizację celów edukacyjnych w sposób zgodny z podstawą programową.

GRY I QUIZY W KLASIE

- Quiz „Fajnie, że wiesz”
- Gra „The bad news”
- Gra „Oktogram” + instrukcja

POGŁĘBIANIE TEMATU – EMOCJE I KRYTYCZNE MYŚLENIE:

- Sięgnij po materiały **CEDMO**
- Skorzystaj z materiałów dydaktycznych, takich jak „Krytyczne myślenie w pigułce”.
- Wykorzystaj materiały „Fakty nie fikcja! Jak wzmacniać odporność na dezinformację u młodzieży?”.
- Wykorzystaj ćwiczenia z materiałów „Dezinformacja pod lupą! Praktyczne ćwiczenia”.

Narzędzia:

- Baza zweryfikowanych informacji: Fact Check Explorer.
- Odwrócone **wyszukiwanie obrazem**: Obiektyw Google (images.google.com) lub TinEye.
- Narzędzia do weryfikacji treści **generowanych przez AI** (żadne z narzędzi nie jest w stanie ostatecznie potwierdzić pochodzenia treści): AI or Not, Hive.AI lub PimEyes.
- Wirtualna maszyna do sprawdzania **stron www**: BrowserLing.

SPRAWDZAJ FAKTY!

www.demagog.org.pl